

Кайра каржылоо – коммерциялык банктардын ишине колдоо

Маектешкен Мырзакат
ТЫНАЛИЕВ,
“Кыргыз Туусу”

– Улуттук банкта коммерциялык банктарды кредиттөөнүн кандай аспаптары бар?

– Улуттук банктын кредиттеринин бири болуп – туруктуу аракеттеги терезе принцибинин негизинде берилүүчү кыска мөөнөттүү кредиттер саналат, башкача айтканда алар туруктуу негизде жеткиликтүү жана коммерциялык банктардын суроо-талаптары боюнча коммерциялык банктардын өздөрүнүн мөөнөттүү милдеттемелерин аткаруу үчүн берилет.

Кредиттердин мындай түрлөрүнө бир күн ичиндеги кредит жана “овернайт” кредити кирет. Бир күн ичиндеги кредит улуттук валютада операциялык бир күн аралыгында (бир нече саатка) күрөөлүк камсыздалуу менен төлөм системасынын ишинин натыйжалуулугун жогорулатуу үчүн берилет.

“Овернайт” кредити улуттук валютада бир күнгө күрөөлүк камсыздалуу менен банктын кыска мөөнөттүү ликвиддүүлүгүн колдоо үчүн берилет. «Овернайт» кредити боюнча пайыздык чени Улуттук банктын Акча-кредиттик жөнгө салуу комитети тарабынан белгиленет жана пайыздык коридордун жогорку чеги болуп кызмат кылат. Бүгүнкү күндө “овернайт” кредити боюнча пайыздык чени 7,50 пайызды түзөт.

Бир күн ичиндеги жана “овернайт” кредиттери боюнча күрөөлүк камсыздоо катарында Кыргыз Республикасынын мамлекеттик баалуу кагаздары кабыл алынат.

2015-жылы Улуттук банк тарабынан коммерциялык банктардын суроо-талаптары боюнча бир күн ичиндеги кредит боюнча 139,4 миллион сом суммада жана “овернайт” кредити боюнча 26 663,4 миллион сом суммада кредиттер берилди.

Ошондой эле Улуттук банк өзгөчө учурларда банк системасынын бүтүндүгүн коргоо максатында коммерциялык банктар үчүн акыркы инстанциядагы кредитор да болуп саналат. Ал Улуттук банктын башкармалыгы тарабынан белгиленген шарттарда камсыз кылынбаган кредит же активдердин башка түрлөрү менен камсыз кылынган кредит да бере алат.

– Улуттук банк коммерциялык банктарга узак мөөнөттүү кредиттерди береби? Берсе, кандай жолдор менен?

– Өлкө экономикасынын өнүгүүсүнө көмөктөшүү максатында Улуттук банк тарабынан коммерциялык банктарды кайра каржылоо максаты үчүн кредиттик аукциондор өткөрүлөт.

Кредиттик аукциондор ликвиддүүлүктү колдоо жана экономиканын айрым тармактарын кредиттөө үчүн

Өлкөнүн акча-кредиттик саясатын жүзөгө ашыруунун жана “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” Кыргыз Республикасынын мыйзамы менен белгиленген максаттарга жетүүнүн алкагында Улуттук банктын негизги функцияларынын бири болуп кайра каржылоо, башкача айтканда, коммерциялык банктарды кредиттөө саналат. Өлкөнүн башкы банкы комбанктарга кредиттердин ар кандай түрлөрүн берүүгө жана берилүүчү кредиттин түрүнө, максаттарына жараша ар кандай пайыздык чендерин белгилей алат. Биз окурмандарга бул маселелер боюнча кеңири маалымат берүү максатында Улуттук банктын Акча-кредиттик операциялар башкармалыгынын Кайра каржылоо жана баалуу кагаздарды жайгаштыруу бөлүмүнүн жетектөөчү экономисти Атай Акпаралы уулуна айрым суроолор менен кайрылып, кеңири маалымат алдык.

коммерциялык банктарга улуттук валютада кредиттик ресурстарды берүү максатында Улуттук банктын демилгеси менен өткөрүлөт. Кредиттик аукциондордун максаты болуп экономиканын реалдуу секторун кредиттөөнү кеңейтүүгө өбөлгө түзүү, кредиттер боюнча пайыздык чендерин төмөндөтүү жана аны менен каржы-кредит системасындагы инвестициялык климатты жакшыртуу саналат.

Бул аспаптын алкактарында кредиттик ресурстарды пайдалануу мөөнөтү ликвиддүүлүктү колдоого – 3 айды жана экономиканын реалдуу секторун кредиттөөгө – 6 айды түзөт. Мында реалдуу секторго багытталган кредиттер боюнча аларды пайдалануу мөөнөтүн 2 жылга чейин узартуу мүмкүнчүлүгү каралган.

Кредиттик аукциондордун алкактарында экономиканы кредиттөөгө берилген каражаттар максаттык гана багытка ээ жана коммерциялык банктарды карызгерлеринин арасында төмөнкү багыттар: өнөр жай, айыл чарбасы, соода, курулуш, туристтик чөйрө, транспорт, байланыш жана кызматтар чөйрөсү боюнча жайгаштырылат.

2013-2016-жылдар (2016-жылдын 13-июлуна карата) аралыгында кредиттик аукциондордун алкактарында коммерциялык банктарга берилген кредиттердин көлөмү 6 705,90 миллион сомду түздү, анын 76 пайызы коммерциялык банктар тарабынан айыл чарбасын, 10 пайызы – өнөр жайын, 9 пайызы – соода жана коммерцияны, 3 пайызы – курулушту жана 2 пайызы – транспортту, байланышты жана кызматтарды кредиттөөгө багытталды.

Кредиттик аукциондордун алкактарында акыркы карызгерлер үчүн кредиттер боюнча орточо салмактанылган пайыздык чени 14,41 пайызды түзгөн.

– 2016-жылдын башталышында Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан жеке жактарга туракжай алууга чет элдик валютада берилген кредиттерди улуттук валютага конвертациялоо, же жөнөкөйлөтүп айтканда сомго өткөрүү боюнча программа ишке ашырылган. Мында Улуттук банктын ролу кандай болду?

– Бул программанын алкактарында коммерциялык банктар тарабынан жалпы суммасы 34,81 миллион АКШ доллары болгон 2 397 кредит 2015-жылдын 1-июлуна карата курс боюнча (1 АКШ доллары – 62,1422 сом) сомго конвертацияланган (конвертациялоонун курсу боюнча – 2 163,06 миллион сом).

Улуттук банк АКШ доллар менен берилген ипотекалык кредиттерди улуттук валютага конвертациялоого катышкан Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарына кредиттерди берүү аркылуу колдоо көрсөттү. Улуттук банк тарабынан мындай колдоонун жалпы суммасы 1 914,2 миллион сомду түздү.

– Коммерциялык банктардан тышкары, Улуттук банк кимге кредиттерди бере алат?

– 2015-жылдын августунда “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” Кыргыз Республикасынын мыйзамына толуктоолор күчүнө кирди. Бул толуктоолор Улуттук банкка Евразиялык экономикалык биримдиктин алкактарында Кыргыз Республикасы тарабынан башка мамлекеттер менен биргелешип түзүлгөн эл аралык уюмдарга алар жүзөгө ашырып жаткан долбоорлор жана Кыргыз Республикасынын экономикасын жеңилдетилген каржылоо программаларына акча каражаттарын улуттук валютада берүүгө мүмкүндүк берет.

Кредиттер эл аралык уюмдарга Кыргыз Республикасынын узак мөөнөттүү экономикалык өсүшүн өнүктүрүүгө жана колдоого көмөк көрсөтүү максаттарында берилет. Эл аралык уюмдарга берилген ресурстардын жалпы суммасы 2016-жылдын 13-июлуна карата 1 680, 00 миллион сомду түздү.

– Улуттук банк башка юридикалык жактарга кредиттерди бере алабы?

– “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” Кыргыз Республикасынын мыйзамына ылайык, Улуттук банк Кыргыз Республикасынын өкмөтүнө жана башка мамлекеттик органдарга кредиттерди берүүгө укуктуу эмес жана мамлекеттик бийлик органдарына, ошондой эле чарбалык шериктештиктерге же коомдорго финансылык жардамдарды берүүгө да укугу жок.

– Сизге, окурмандарга кеңири түшүндүрүп бергениңиз үчүн, рахмат. Бул тармакта башка суроолор болсо, Улуттук банктын адистерине кайрылып, жооп алып турмакчыбыз.

Атай Акпаралы уулу